

Косовске власти су у петак и суботу, 23. и 24. априла, онеспобиле предајнике мобилних оператора из Србије, тврдећи да немају лиценцу за рад на Косову. Без телефонских веза је

остало око 100.000 Срба у централном и јужном делу Покрајине. У једном броју средина јужно од Ибра

оне могућен је и рад фиксне телефоније.

Министарка за телекомуникације Јасна Матић изјавила је недељу дана касније, у петак 30 . априла, да је сигнал мобилне и фиксне телефоније српских оператора враћен на највећем делу територије Косова и Метохије.

Могуће је да министарка није имала праве информације у вези са телефонима. Могуће је и то, да тема Срба и њихових телефона није довољно занимљива да би неко проверавао изјаве министарке и да није довољно занимљива да би се српска штампа њоме бавила, сем ретких изузетака. И то је сасвим легитимно. Ко још може да пише и чита пароле које немају везе са стварношћу и зашто би се јавност замајавала дешифровањем порука са Косова, када никада не можете бити сигурни да ли је нека вест истинита или не? Да ли се ради о каквој кампањи (а чије сврхе више никоме нису јасне)? Да ли је истина да је Србима јужно од Ибра укинута српска телефонија због приче о продаји Телекома Србије Немцима који хоће јасну ситуацију? Или се можда ради о некој акцији косовске полиције која је самовољно рушила предајнике да би се испоставило да косовски провајдери „не желе нелојалну конкуренцију“?... Или је чињеница да на северу Косова ипак раде српски телефони некакав увод у коначну поделу Косова - ко би се више тиме бавио и зашто би траћио време покушавајући да растумачи све то. На Косову је све ионако нејасно, може да буде, а не мора... Уосталом, цела та прича предуго траје.

Истог дана, када је министарка изјавила да је „сигнал мобилне и фиксне телефоније враћен у највећем делу српске територије...“, Србима из Приштине укинут је превоз до Грачанице. Општина Приштина не жели да се бави превозом неких Срба у њихову новоформирану општину Грачаницу. Новоформирана општина Грачаница, опет, каже да она нема средстава за такво што. Срби, којих је у Приштини четрдесетак, сада немају превоз до своје општине, немају своје телефоне и колико год покушавали да верују Приштини или да верују Београду, колико год покушавали да се сналазе - стиче се неугодан утисак да су на терету и једном и другом центру.

Могуће је да новоформирана општина Грачаница и њен градоначелник Стојановић нису

били спремни на то да ће општина Приштина у једном тренутку престати да финансира превоз Срба из једне у другу општину. Могуће је и да је градоначелник Грачанице био необавештен о томе да треба организовати и платити неки превоз за те Србе. А могуће је и да је и ова, као и претходне вести, незанимљива довољно да би се неко њоме озбиљно бавио.

Али, међу свим тим вестима које ретко прате Срби на југу Косова - зато што су им непотребне (ваљда знају имају ли или не своју мрежу и да ли имају превоз или не) и које скоро да и не прате Срби из Србије, зато што су уморни од њих и зато што Косово већ дуго није на првим странама (ако га уопште има), ја сам после много времена прочитала једну лепу (и наравно тужну) вест. Лепу - јер се ради о представи коју је Народно позориште из Приштине (“привремено смештено у северној Митровици”) играло на рушевинама дома културе у Призрену. Пред, у вр’ главе, двадесетак људи, углавном старих.

Директор овог позоришта, Ненад Тодоровић, обратио се присутнима следећим речима: *“Захваљујем свима који су омогућили да на сцени израсте бреза, јер ове греде, падале са крова Дома културе, сасвим су добра седишта ”*

И то ме подсети на мој први сусрет са Косовом и са невероватним Тодоровићем, марта 2008, месец дана након самопроглашења независности, када је атмосфера на северу била узаврела и луда и када се демонстрирало испред суда и све деловало као да ће се сваког тренутка десити ко зна шта. Није се десило готово ништа, али ово није прича о томе.

Ово је прича о глумцима који играју представе пред малобројном публиком у енклавама (сада општинама али и даље резерватима за староседеоце). И прича о онима који се не баве политиком, али су у стању да, како рече Тодоровић, иду од села до села, да играју представе за по неколико људи, ако треба и по становима, или по срушеним и запуштеним Домовима културе, по градовима који су некада били српски.

Када сам, дакле, први пут дошла да пишем о Косову и упознала директора позоришта, које је смештено у некаквој кући на вр’ брда изнад Митровице и када ми је причао о гостовањима свог ансамбла у Ораховцу, када је Ораховац још био ограђен жицом, као и остала српска острвца на Косову - помислила сам како то, на крају, и јесте сврха и разлог позоришта.

Тада сам седела са Тодоровићем у његовој канцеларији на вр' брда, са најлепшим погледом на свету и гледала фотографије са те представе у Ораховцу. Онда сам отишла у хотел и написала свој први и за сада једини есеј. И тај мој први и једини есеј добио је награду на неком конкурсy “Есеј о глумцу”.

Позориште и његов разлог

(Године 2008, када је моја слика о Косову била нестварна, узбудљива, пребогата, чудна, сурова, сулуда - каква је и данас када ме је вест о представи у Призрену, са све брезом на сцени, на тренутак вратила - у тетатар и подсетила да још увек и на овом месту може да има лепоте)

Ово није прича о једном, или о неколико глумаца, у овој причи неће бити ни биографских података, ни хронологија, ни присећања на антологијске роле неког великана – ово је прича о свим глумцима, у каквим год се они временима и на каквим год се местима затицали у својим глумљењима и глумиштима. Радња ове приче може да се збива раније, или касније, на било којој тачки на мапи света, ко год цртао границе. И чиме год да их цртају ти који се баве границама. Радња приче коју желим да испричам може да се збива и данас, у овом тренутку, на било ком месту где постоје нека два човека. То може да буде и на десетине, или чак стотине људи, једна велика гомила глумаца, могу да напуне град, да се растрче уским улицама и сјате на неком тргу, испред неке кафане, испред најважније зграде у некој мањој општини, да се измешају са становницима и пију из исте флаше са својом публиком. А могу да буду и она два човека, са почетка приче. Један, који је протагониста, и наспрам њега онај други, једнако битан, који ће за ту прилику играти улогу човека у публици. И ту ништа више није потребно. У овом случају, у причи коју ћу покушати да напишем док сам на овом чудном, и светом, и световном, и тужном, и пребогатом месту. Моја се, дакле, радња збива на Косову.

Дешава се у Ораховцу, у српском гету, на месту где живи само око четри стотине Срба. И дешава се на улици, јер не постоји ни позориште, ни дом културе, нема зграде, ни општине која би таквом месту угостила тамо неке српске глумце, и онај народ жељан да види нешто друго, а не само униформе, ципове, немаштину са једне, а богатство оних којима је рат посао са друге стране. Око свих њих заједно и у њима самима – страх.

Народ се дотерао, жене обукле своје најбоље хаљине. Људи су инстинктивно и најтачније могуће доживели представу као посебан празник. И није важно што ту нема струје, нема ничега, представа се игра усред бела дана, за видела. Доносе се неке столице, клупе, импровизује се сцена. А онда почиње игра. Француски барок! Никакве политичке сатире, никакав усиљени смех, сарказам и позориште које осуђује, које оптужује и замера у покушају да мења човека у публици. Само чиста, једноставна радост, шаренило неких на врат на нос скупљених костима, љубавна прича. Смешна. Ансамбл приштинског позоришта који је последњих пар година смештен на једном брду са погледом на Косовску Митровицу, брда околно и небо (и то је најлепши поглед који се да замислити и није га лако ни описати) – дакле, ансамбл овог позоришта игра представе за наш народ у енклавама, за наше људе који су у овом тренутку у гету, за свет о коме многи мисле да је све што га занима само храна и ратне приче, тапшање по рамену, мало сликања за телевизију и онда заборав. Глумци изводе *Игру љубави и случаја* француског писца Маривоа, са најтачнијим од свих разлога који иначе претходе постављању било ког позоришног комада – а то је да обрадује, насмеје, да унесе нешто веселости и шаренила међу народ који је схватио поруку: смејао се, забављао, тапшао и поздрављао игру, звао глумце у госте, давао им храну и пиће. Као некад, пре много векова, током многих ратова и расељавања. Народ који у свом колективном несвесном чува овај запис, сећање на светковину и љубав према ономе који покушава да му донесе ведрину.

Около, у брдима, на све стране око ове мале импровизоване сцене на том тргу, у Ораховцу, одвија се нека друга, страшна радња. Одвија се ужас. Али, у тих сат и нешто времена, колико траје представа, ништа од овог страшног и ужасног не постоји. И глумци и народ на тргу преселили су се, макар за један тренутак, на неко лепше, боље и племенитије место. То је позориште, тако је и почело. То је театар и његов разлог.

Потреба за игром и музиком, да се гледа представа и да се учествује. Да се навија, ишчекује коначан расплет. И да на крају, када се све заврши, сви заједно, и они лоши и добри, и они које је писац усмртио, устају стресајући праšину са костију, бришу трагове крви и одлажу оружје. Насмејани. Живи. Нема тог глумца, макар се маскирао у најнељубазнијег пословног човека, који не осети ту срећу да је дошао међу људе којима је његов занат истински, најљудскије потребан. Јер глумци су вековима тако путовали од места до места, од трга до трга. И у временима када је Европом харала куга, и када су беснели ратови, и када нико никога није волео. Глумци који у овим годинама, страшним за српски народ на Косову, иду код својих људи, праве импровизоване позорнице по неким парковима и трговима, испред сеоских кућа, или на неком пропланку, у енклавама и на ратиштима – шаљу својим људима једну јако важну поруку. Људи је са радошћу примају. То је порука већа од свих крупних речи, снажнија од сваког слогана и неразумљивих обећања оних којима савест није чиста. Глумац са те, на врат на нос склепане сцене, поручује да није готово! Да није крај јер нема краја, да ће увек бити смеха, игре и костима, макар тај костим био један кишобран и капа на глави. Па онда не мора да буде ни сценографије, ни рефлектора, ни високих хонорара. И када све почне да делује безнадежно јавља се позориште у неком од својих облика. Као првобитно и једино битно, јер је истински потребно и стварно.